

da je nujno potrebna ukinitev celibata za učiteljice narodnih šol in povrnitev popolne svobode izbiranja zakonskega druga, ki jo uživajo vsi ostali državljani kraljevine Jugoslavije.

Za popolno zadovoljstvo in enakopravnost učiteljice je potrebno, da se njihovo delo v šoli enako ocenjuje in pa tudi enako plača kot pri vsem ostalem učiteljstvu. Zaradi tega naj se popolnoma izenačijo žene učiteljice v vseh pravicah z ostalim učiteljstvom.

Gmotne zahteve učiteljstva.

Zadovoljstvo učiteljstva ni odvisno samo od moralnega in pravnega zadovoljstva, nego je odvisno tudi od ekonomskega socialnega zadovoljstva in zadovoljstva v materialnem pogledu. Z zadovoljstvom lahko vrši svoj posel samo učitelj, ki se popolnoma posveti svojemu službenemu in vzgojiteljskemu poklicu pri mladini in narodu.

Zavedamo se, da je treba dati državi vse kar je potrebno za napredek in obrambo in da je potrebno, da se tudi učiteljstvo žrtvuje za državo. Toda zavedamo se, da smo tudi učitelji del naroda in da je blagostanje naroda blagostanje države, preskrba in zadovoljstvo naroda preskrba in zadovoljstvo države. Zaradi tega po vsej pravici zahtevamo, da se učiteljstvu gmotno omogoči primerno življenje in da se po potrebi in prilikah regulirajo in zvišajo naši prejemki.

Učiteljski naraščaj.

Veliki naš kralj Peter I. Osvoboditelj je rekel zastopnikom učiteljskega združenja 1903. leta sledeče značilne besede: »Kot najnujnejše in najvažnejše so nam potrebni močni moralni karakterji in krepke vrline, ker brez tega ni napredka, ni zdravega življenja; kakršni bodo učitelji, taka bo mladina, a kakršna bo mladina, takšen bo narod in njegova bodočnost!«

Zato tudi mi danes dvigamo glas za svoj mladino, za svoj učiteljski naraščaj in zahtevo zanj namestitve, a za naš narod neobhodno izvedbo osemletnega obveznega šolanja, da s tem rešimo narodni naraščaj in odvrnemo možnost, da bi v nezaposlenosti propadali moralni karakterji in krepke vrline narodnega učiteljskega naraščaja, in skrbimo, da ne propade njegova vera v državo — in tudi v sebe.

Novela k zakonu o narodnih šolah.

Prihodnje leto bo 10-letnica, odkar je stopil v veljavo zakon o narodnih šolah.

V tem času je sicer doživel nekaj sprememb. V njem so dobre določbe, ki še niso mogle biti izvedene, toda zakon sam je otrok svojega časa.

Progres gre naprej in zato je potrebno, da se v duhu demokracije, ki bo bolj zdrava osnova, reformira tudi prosvetno zakonodajstvo. Vsiljuje se resnična potreba novele k zakonu o narodnih šolah in o uradniškem zakonu. V teh dveh naj bi se realizirale iznešene želje in potrebe, da se zagotovi zdrav napredek šole in prosvete in omogoči, da bo zadovoljena šola — in tudi učitelj.

IZVEDBA STANOVSKA DEMOKRACIJE.

Sarajevska glavna skupščina je pred 3 leti sprejela ideološko osnovo učiteljskega združenja z deklaracijo o smeri stanovske politike JUU in osnovnih načelih personalne prosvetne politike, ki jih mora braniti in zastopati JUU. Istočasno so bila sprejeta tudi nova pravila JUU, zasnovana na principih najširše stanovske in parlamentarne demokracije.

Demokratski principi in metode so gotovo najboljša pot, ki regulira normalni razvoj in zdrav napredek.

Stanovska parlamentarna demokracija mora ostati odprta, postati način za pravičen razvoj stanovskega življenja in sinteza za glavni smoter, t. j. za izvedbo duhovnih in kulturnih stremiljenj članstva. Potom nje morejo priti vse ideološke struje od izraza. Pravi smisel organiziranega in skupnega dela ostaja v tem, da članstvo potom dela in akcij izživlja svoja prepričanja in razvija lastne moči za doseg smotrov organizacije in aktualnih stanovskih problemov.

Večkrat se je že naglašalo, da naša organizacija ni sama sebi namen. Ona služi prvenstveno interesom narodne šole, čuvanju in dviganju narodne kulture, čuvanju pravic ter moralnemu, intelektualnemu in materialnemu napredovanju učiteljskih vrst.

Prizadevanja združenja so šla za tem, da v omenjenem smotru združi vse učiteljstvo v državi k skupnemu sodelovanju na čisto stanovski nadstrankarski osnovi. V pogledu političnih državljskih pravic pušča združenje članstvu svobodo opredeljevanja in dela izven organizacije, toda tudi to delo mora biti v skladu s skupnimi interesi stanu.

Ko prihajamo v združenje, na učiteljska zborovanja in skupščine predvsem kot zastopniki učiteljstva, tedaj moramo že pred vrati pustiti vse vplive in želje, ki izvirajo od izvenstanovskih krogov ter se na skupnih skupščinah čutiti samo kot učitelj, odgovorni edino naši učiteljski vesti, narodu in našim tovarišem — članstvu.

Za prijatelje učiteljstva lahko smatramo samo one, ki dopuščajo, da vprašanja učiteljske organizacije rešujejo učitelji sami, v okviru svojega združenja, legalnim putem in s prepričevanjem članstva. Učiteljstvu naj se pusti, da po svojem prepričanju menja stanovske sklepe in stanje v organizaciji na način, ki si ga je samo predpisalo s pravili.

Zaradi tega moramo obžalovati vsako delo, ki je izvršeno mimo legalnih osnov organizacije, a še posebej obžalovati napad na avtonomijo in neodvisnost združenja.

Stanovska demokracija je najboljša pot, da se postavi učiteljstvo na lastne noge. Ona je tudi najboljšo sredstvo za obrambo avtonomije in neodvisnosti organizacije. Učiteljstvo, preizkušeno zadnja tri leta in tudi preteklo leto — je ohranilo svojo čast.

Na letošnjih sekcijah skupščinah sta se 2/3 zastopnikov sreskih učiteljskih društev odločno izjavili s tajnim glasovanjem za neodvisno stanovsko linijo združenja in s tem za stanovsko parlamentarno demokracijo učiteljskega združenja.

Moč združenja pa tudi moč njenih odborov mora počivati na moči prepričanja in svobodnega opredeljevanja članstva, ker edino v tem primeru ima stalno vrednost.

Uprava združenja je konsekvantno čuvala principe stanovske parlamentarne demokracije. Apelirala je na stanovsko zavest, izvajanje enakosti, zagotovitev in spoštovanje svobode zavesti in mišljenja in svobode kritike. Izvajala je princip volitev vseh odborov in delegatov na zagotovljenem tajnem glasovanju in razdelitvi mandatov po poročju.

V kolikor še obstajajo praznine in formalne zapreke za popolno izvedbo stanovsko parlamentarnih demokratskih principov, jih je uprava odstranjevala administrativnim putem in na osnovi dobljenih skupščinskih pooblastil vedno v smislu principov, izraženih v pravilih.

Spremembe pravil JUU.

Izkazalo se je, da je treba pravila tehnično še bolj izgraditi za nemoteno delo stanovske parlamentarne demokracije.

Dasiravno so pravila samo tehnično sredstvo in sinteza duhovnih in kulturnih sprememb stanu in samo instrument za kulturne in stanovske smote, je potrebno da se ta instrument stalno spopolnjuje.

Zvesti principom stanovske organizacije želimo omogočiti, da se o spremembi pravil izjavijo vse organizacijske enice in članstvo. Potrebno je, da članstvo sprejme in odobri principe na katerih naj se razvija naša stanovsko življenje in tako dobi garancijo za popolno izvedbo pravil. Članstvo naj samo izgradi in izkoristi vse možnosti za idealno stanovsko demokracijo v učiteljski zajednici.

Zato je potrebno, da se o pravilih otvori svobodna razprava v stanovskem tisku ter da se to vprašanje razpravlja v vseh društvih.

Moč naše organizacije mora sloneti na solidarnosti članstva za principe in smote, ki smo jih priznali kot vsem skupne. S tem se hočejo preprečiti posebne učiteljske akcije, ki samo slabijo učiteljsko stanovsko moč in demoralizirajo učiteljske vrste. Vsa vprašanja stanu moramo izvrševati v stanovski organizaciji.

Nad vsem mora dominirati v pravilih zavest o enotni stanovski organizaciji, ki mora po svojem duhu, karakterju in cilju biti socialna in demokratska, da bi mogla biti kulturna in nacionalna.

Praksa nam je pokazala, da je treba v pravilih še krepkeje naglasiti diferenciacijo in delitev dela, kakor tudi pravico iniciative. Centrala združenja mora prvenstveno služiti šolsko in stanovsko političnim in personalno pravnim vprašanjem šole in učiteljstva. Initiativo in delo za kulturno prosvetno in socialno gospodarsko napredovanja kakor tudi delo za medsebojno materialno pomoč mora preiti na sekcije. Omogočiti je treba večje sodelovanje in odločanje sekcijah predstavnikov na centralno poslovanje.

V spremembi pravil je treba poglobiti vse principe stanovsko parlamentarne demokracije. Omenja se tudi potreba poglobitve sistema tajnega glasovanja in proporcionalnih volitev, svoboda govora, porotni sistem stanovskih častnih razsodišč, referendum, večje pravice iniciative članstva in drugo.

Nesporazumi in premalo intenzivno delo v društvih prihaja največ zaradi nezadostne poučenosti članstva o jedru problema in aktualnih vprašanjih. Zato bi bilo potrebno, da vsak član redno prejema vsaj eno od stanovskih glasil JUU.

Na teh osnovah moramo zgraditi naše združenje in naše stanovsko življenje.

Dalje je predsednik Dimnik govoril o odnosih v javnosti in o mednarodni pedagoški in stanovski akciji, pri čemer je naglasil potrebo našega nadaljnjega sodelovanja v internacionalni zvezi učiteljskih organizacij v Parizu. Zlasti je poudaril veliko nalogo učiteljstva za okrepitev vseslovanke vzajemnosti in dviganja vseslovanke zavesti in potrebe kulturnega spoznavanja slovanskega pedagoškega sveta.

Iz tega razloga je združenje letos kot prvo očrtalo v posebni izdaji »Pedagoško Češkoslovaško«. Glavni odbor je sprejel iniciativo in misel naših tovarišev, narodnih učiteljev hrabrega demokratskega češkoslovaškega naroda za tesnejše sodelovanje češkoslovaškega in jugoslovanskega učiteljstva in osnovanje »Učiteljske male antante«. Veruje, da bo tudi današnja skupščina potrdila ta sklep in sprejela idejo bratske slovanske vzajemnosti in sodelovanja.

Svoj govor je zaključil s sledečimi besedami: To so pota in cilji našega združenja in pri otvoritvi osemnajste glavne skupščine želimo, da v našem lepem Zagrebu, v središču hrvatskega naroda in v sreču hrvatske zemlje današnja skupščina v polni svobodi, v kateri se mora vzgajati mladina in narod, rešuje svoje probleme, da bo občutilo uspeh tega dela celokupno javno življenje kot močan pokret za dobro našega naroda, domovine in našega ljubljene kralja.

Vsi v organizacijo

Ob začetku nove poslovne dobe po sreskih društvih pričujemo zanimivo **tajniško poročilo**, ki ga je podal na petem zborovanju sreskega učiteljskega društva Lendava, dne 18. junija 1938., v Veliki Polani tov. France Križanič.

Naše društvo ima danes 68 članov, to so tri petine vsega učiteljstva v srezu. Dve petini je neorganiziranih. Če bi imelo učiteljstvo zagotovljen pravi eksistenčni minimum, če bi bil učitelj — prosvetni pionir — neodvisen od vsakokratnih političnih sprememb, če bi imel učitelj — javni prosvetni delavec — vsa potrebna sredstva in vire za svoje delo in tudi za nadaljnjo izobrazbo, bi bilo to število upravičeno. Toda vsega naštetega nimamo, kajti marsikaj, kar smo že imeli, smo izgubili (stalnost). Zato se moramo ponovno boriti za vse izgubljeno in pa za vse ono, kar bo napravilo učitelja posameznika zadovoljnega. To pa je eksistenčni minimum, stalnost na službenem mestu in velika možnost **svobodnega** prosvetnega dela in nadaljnje izobrazbe. Za vse to se bori naša organizacija. Kljub temu, da zastopa interese vsega stanu, je toliko tovarišev, ki stoje ob strani in borbo samo opazujejo, nekateri so celo popolnoma brezbržni, so pa tudi taki, ki nam celo nasprotujejo, in taki, ki od časa do časa pristavijo lonček k našemu ognjišču, da se okoristi s kako društveno ugodnostjo.

Zakaj je toliko neorganiziranih? — V prvi vrsti je tega kriva stanovska nezavednost. Kljub osem in devetletnemu šolanju še nekateri ne morejo in nočejo preceniti vrednosti skupnega dela v organizaciji, ki hoče spraviti stan na njemu primerno višino. Ne vedo, kako prijeten je občutek, da za njimi v potrebi in nesreči stoji na tisoče tovarišev, povezanih z eno mislijo, da mu pomagajo. In pomoči si v nesreči vsakdo želi in tudi nihče ne more trditi, da mu že danes ne visi nad glavno Damoklejev meč, ki se lahko vsak čas utrga.

Pogostoma slišimo: Saj bi bil član, pa ne zmorem visoke članarine pri nizki plači. Resnica je, da naš gmoten položaj ni rožnat. Toda vprašam vas, dragi tovariši, ali se je kdaj dosegel pomemben zgodovinski uspeh brez žrtve? Poglejmo samo kmetske upore in francosko revolucijo, kjer je na tisoče žrtev padlo samo zato, da izvojujejo svobodo svojemu stanu. To je samo za primero povedano! Pa nekdo izmed nas ne bi zmozel 160 do 170 dinarjev za članarino, od katere dobi več kot polovico vrnjene v obliki »Učiteljskega« »Popotnika« in »Prosvete«. Vsak preprost delavec redno plačuje svoj članski prispevek, ki je za njegovo plačo dvakrat višji od našega. Pa ne nerga, ker ve, da je v skupnosti moč, ve, da tisoč rok in glav več opravi kot ena sama. Mi pa naj bi bili slabši od delavcev, mi vzgojitelji mladih duš in sol naroda? Nikakor ne! Bodimo zavedni in poskušajmo vzdigniti stanovsko zavest tudi pri neorganiziranih tovariših. Vsak starejši član naj po-

skuša pridobiti novega člana, in to obzirno in prepričevalno. Ne vsiljujmo pa nikar! Potrebujemo kakovost in ne količino! Zeleti bi bilo, da tovariši-clani takoj ob kakim nastavitvi novega tovariša javijo odboru, če bi bil novonameščen tovariš pripravljen vstopiti v društvo in odbor bi ga potem pisмено povabil k vpisu. To bi bilo dobro zato, ker se ne ve, kako je kak nov tovariš razgledan napram organizaciji, — a naš odbor še za enkrat nima gotovine, da bi lahko vabil vsakogar, brez ozira na uspeh. Tovariši pripravniki prejemo v okviru sekcijah proračunskih možnosti stanovska glasila zastoj (seveda po prošnji).

Vsakemu pa, ki ga hočemo pridobiti za naše društvo, povejmo naravnost, da društvo ni politična samokolnica, ki bi prevajala koga k političnim dnevnim in malotrajnim uspehom. Kot posamezniki smo lahko strankarji, v šoli in stanovskem društvu pa smo samo učitelji. Mogoče bomo kmalu doživeli, da se bodo poskušali v naše vrste vrniti tovariši s strankarsko in svetovno-nazorsko usmerjenostjo. Zapomnimo pa si: Prekmurski učitelji smo poklicani, da dvignemo, da zavrnamo prosveto in narodno zavest Prekmurja s kraji ostale Slovenije. Poklicani smo, da prekmursko ljudstvo še bolj usposobimo, da vzdrži vsakršnen pritisk močnih šovinističnih sosedov — Nemcev in Madžarov. Ali bi zmogli to, če bi postalo naše društvo politična pozornica, kjer bi na zborovanjih premotrali politične položaje, namesto da bi se pogovarjali o napredku stanu in narodne prosvete. Možen je samo en odgovor: Ne! — Za nas je samo ena politika — stanovsko prosvetna politika. Pereče vprašanje vseh društev in tudi našega so zborovanja. Da so slabo obiskana kot današnje je vzrok v komodnosti članov, ki ne žrtvujejo malo daljše poti do zborovalnega kraja. Pritožujejo se tudi radi dnevnega reda in predavanj. Dnevni red in predavatelje določa odbor v smislu zborovalnih sklepov. Če teh sklepov ni, mora odločiti sam odbor in ta ne more ugoditi posameznim željam članstva. Redkokateri član pove kakšno predavanje bi želel, sploh nobenega pa ni, ki bi se javil in prevzel kako predavanje. Da se poživijo zborovanja, bodo vsi člani prejeli v začetku novega poslovnega leta posebne anketne pole z vprašanji, na katera naj odgovore in polo nepodpisano vrnejo odboru. Iz dobljenih predlogov se bo sestavil ciklus predavanj za vse leto, če le mogoče iz šolske prakse, tako, da bo tudi pri tem doseženo načelo uporabnosti in strnjivosti. Lahko bi se organiziralo po dvoje predavanj za eno zborovanje. Prvo bi bilo praktično, drugo pa bi imelo splošno izobrazbeno vsebino. Poskušalo bi se lahko s celodnevni zborovanji, kjer bi se poglobili družabni odnosi tovarišev tudi z onimi iz oddaljenih šol.

Z medsebojnim spoznavanjem in medsebojno zaupnostjo se krepčajmo za skupno delo za procvit stanu in naroda!

Reorganizacija kmečko-nadaljevalnih šol

Kraljevska banska uprava namerava reorganizirati kmečko-nadaljevalne šole. Da bo reorganizacija čim boljša, je potrebnih čim več predlogov.

1. **Uvedba obveznega posejanja.** Doslej so kmečki mladeniči prostovoljno vstopali v kmečko-nadaljevalno šolo. Običajno so jo posejali le oni, ki so imeli resnično veselje do izobrazbe. Zalibog pretežni del kmečke mladine ni tako idealen. Oni, ki bi bili pouka najbolj potrebni, ne pridejo v šolo. Že to dejstvo govori za uvedbo obveznega obiska. Nekateri ugovarjajo prisilnemu obisku, češ: doslej so prihajali v šolo mladeniči, ki so iz lastnega notranjega nagiba sledili pouku, če pa uvedemo obvezni obisk, bo prišel v šolo tudi doberšen del takih, ki bodo povzročali v šoli le nered in nemir. Toda ugovor ne drži. Če bo kmečka mladina vedela, da je posejanje obvezno, bo šolo obiskovala z večjim respektom kakor sedaj, ko mnogi izrabljajo okoliščino, da se mora učitelj boriti za vsakega posameznika, če noče, da ostane sam. Sicer pa tudi v ljudski šoli ni šlo brez obveznega, prisilnega obiska in še danes bi šolo posečalo le 25 do 50 % otrok, če bi bil obisk prostovoljen. Nadalje moramo omeniti, da so izdatki za kmečko-nadaljevalne šole dosti veliki, zato je bolje, če obiskuje šole 100 % kmečke mladine, kakor samo 10 do 20 %. Izdatki ne bodo nič večji. Razširjanje narodnega premoženja pa je, če obiskuje šolo 10 %, a 90 % mladine ostaja doma. Vsi stanovi prednjačijo kmetskemu v naobrazbi. Tudi obrtniki imajo obvezne strokovno-nadaljevalne šole, le kmet mora biti zadovoljen z ljudsko šolo. Vsa navedena dejstva jasno govorijo za uvedbo obveznega šolanja za vso kmečko mladino v starosti od 16 do 21 let. Najprej naj bi se uvedla krajevna obveznost, t. j. da je primorana obiskovati šolo mladina v onem kraju, kjer je šola že ustanovljena, oziroma kjer se ustanovi. Ko bo pa na razpolago dovolj sredstev, pa naj se uvede splošna obveznost.

2. **Zaradi ogromne snovi**, ki jo naj obdela kmečko-nadaljevalna šola, predlagam dvoletno šolsko obveznost, t. j. dve zimi od oktobra do marca, letno 100 do 140 ur. V tem času lahko predela učitelj najvažnejšo in najpotrebnejšo snov.

3. **Vodstvo in pouk** naj ostaneta v rokah učiteljev. Namen kmečko-nadaljevalnih šol ni strokovna, izčrpna in sistematična izobrazba kmečke mladine, temveč naobrazba za poklicno življenje. Učitelj je tisti, ki pride v vsako najbolj oddaljeno vas. Učitelj ima najboljši vpogled v gospodarske in kulturne raz-

mere svojega okoliša, ker spoznava napake, ki jih delajo kmetje v poklicnem delu in prav obravnavanje napak je najvažnejša snov v kmečko-nadaljevalnih šolah. Končno se učitelj najbolj prilagodi ravni kmečke mladine, ker živi na kmetih in ker ima dnevno posla s kmečko mladino. Zato zna na najbolj preprost način razložiti najtežje probleme. Kmetijski strokovnjaki naj pa še nadalje predavajo nekatere predmete (živinorejo, vinarstvo ali slično) na vabilo voditelja šole 15 do 30 ur letno.

4. **Izobrazbenje** kmečko-nadaljevalnih šol naj prevzame banska uprava. Doslej je moral voditelj moledovati pri vseh mogočih ustanovah in društvih, da je mogel vzdrževati šolo. Primerno bi bilo, da bi se imenoval pri referatu kmečko-nadaljevalne šole svetovalec, ki bi dajal metodično-pedagoška navodila. Obiskal bi vse šole v banovini, kjer bi na licu mesta videl napake, ki jih delajo učitelji na šoli. Te praktične izkušnje na mnogih šolah bi dale dovolj gradiva za pravilne napotke v metodičnih tečajih. Za svetovalca bi se naj imenoval kak voditelj, ki ima dovolj strokovne naobrazbe in praktičnih izkušenj.

5. **Izobrazba učiteljstva.** Učiteljstvo je premalo strokovno naobrazeno. Z izobrazbo v kmetijskih predmetih bi moralo začeti že učiteljščice. Ker tega ni storilo, morajo to storiti tečaji. Vsak učitelj bi moral obiskovati šestmesečni strokovni in enomesečni metodični tečaj. V sedmih mesecih bi se učiteljstvo dovolj strokovno in metodično pripravilo za pouk na kmečko-nadaljevalnih šolah.

Končno bi še omenili, da bi tudi vajenci na deželi obiskovali kmečko-nadaljevalno šolo. Vajenci imajo v mestih strokovno-nadaljevalne šole, dočim ni vajencev na deželi deležen nobene izobrazbe. Ker ni strokovnih nadaljevalnih šol, bi morali vajenci obvezno posecati kmečko-nadaljevalne šole.

Volna
A. & E. SKABERNÈ
LJUBLJANA